

ВІДГУК

офіційного опонента доктора економічних наук, професора

ЮРИНЕЦЬ ЗОРИНИ ВОЛОДИМИРІВНИ

на дисертаційну роботу *Мицишин Ольги Львівни*

«Формування та розвиток транскордонних кластерів»,

представлено на здобуття наукового ступеня доктора філософії

за спеціальністю *051 – економіка*

(галузь знань *05 – соціальні та поведінкові науки*)

АКТУАЛЬНІСТЬ ТЕМИ ДИСЕРТАЦІЇ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК З НАУКОВИМИ ПРОГРАМАМИ, ПЛАНАМИ, ТЕМАМИ

Для багатьох прикордонних регіонів України постає нагальна потреба у забезпеченні їх соціально-економічного розвитку. Одним з можливих способів вирішення цієї проблеми, зокрема, для районів, які розташовано вздовж державного кордону з країнами Європейського Союзу, є налагодження тісного транскордонного співробітництва між вітчизняними підприємствами цих регіонів та зарубіжними фірмами країн-сусідів. Своєю чергою, як показує практика господарювання, однією з найбільш дієвих форм транскордонного економічного співробітництва є створення транскордонних кластерів. Таке створення часто призводить до отримання синергетичного ефекту та підвищення ефективності функціонування як вітчизняних, так і зарубіжних учасників транскордонного кластеру.

Утворення транскордонних кластерів у багатьох випадках дає змогу підвищити конкурентоспроможність підприємств прикордонних районів, покращити їх ділову активність та інвестиційну привабливість. Проте, рівень економічної ефективності утворення та функціонування транскордонного кластеру може суттєво відрізнятись для різних його учасників, а для деяких з них входження у кластер може взагалі не приносити суттєвих економічних зисків. У зв'язку з цим, прийняття рішення про входження певного учасника до складу транскордонного кластеру повинно бути належним чином обґрунтованим із використанням відповідних індикаторів.

Дисертація Мицишин О. Л. є важливим кроком в науковому обґрунтуванні теоретико-методичних положень та розробленні практичних рекомендацій щодо формування та розвитку транскордонних кластерів. Відтак, робота є актуальною і має суттєве наукове значення та вирішує поставлені завдання.

Тема дисертації повною мірою пов'язана із науковими темами, що виконуються у рамках науково-дослідної роботи Національного університету «Львівська політехніка»: 0118U001536 «Обґрунтування інноваційно-інвестиційних стратегій, програм і проектів розвитку господарських структур, галузей та регіонів», 0118U001538 «Економічна діагностика підприємств, галузей та регіонів у процесі забезпечення їх сталого розвитку» та 0118U001539 «Формування та використання економічного потенціалу підприємств, галузей, регіону».

СТУПІНЬ ОБґРУНТОВАНOSTІ ТА ДОСТОВІРНOSTІ НАУКОВИХ ПОЛОЖЕНЬ, ВИСНОВКІВ І РЕКОМЕНДАЦІЙ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Ознайомлення із змістовим наповненням дисертації, анотації та публікацій автора дозволяє зробити висновок про те, що наукові положення, висновки й рекомендації, сформульовані в дисертаційній роботі, характеризуються належним рівнем обґрунтованості та достовірності. Це аргументовано підтверджується глибоким та критичним аналізуванням фундаментальних наукових праць і зарубіжних джерел стосовно розроблення механізмів утворення транскордонних кластерних структур, встановлення перспективних напрямів їх подальшого розвитку, визначення ефективних заходів з підтримання такого розвитку з боку державної та місцевої влади; оглядом матеріалів щодо формування та розвитку кластерів в Україні; використанням широкого спектру загальнонаукових і спеціальних методів дослідження; адекватним підбором та аналізуванням значного масиву офіційного статистичного матеріалу щодо формування та розвитку транскордонних кластерів; успішною апробацією теоретико-прикладних розробок на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях, їх

дискусійним обговоренням за результатами виступів на наукових семінарах, а також результативним впровадженням у діяльність вітчизняних підприємств.

Одержані результати дисертаційної роботи характеризуються науковою новизною, придатні для подальшого удосконалення існуючих і розроблення нових методологічних положень й прикладних аспектів вирішення питань щодо формування та розвитку транскордонних кластерів.

СТРУКТУРА ТА ЗМІСТ ОСНОВНИХ ПОЛОЖЕНЬ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Дисертаційна робота Мишишин О.Л. за структурою складається зі вступу, трьох розділів, списку використаних джерел і додатків. Обсяг основного тексту дисертації становить 178 сторінок. Робота містить 29 таблиць, 17 рисунків, список використаних джерел із 319 найменувань та 2 додатки. За змістом, структурою та оформленням дисертація повністю відповідає вимогам МОН України.

У першому розділі «Теоретичні та прикладні основи формування та розвитку транскордонних кластерів» (с. 32–81) уточнено сутність, встановлено особливості та значущість транскордонних кластерів як форми міжнародного співробітництва; виділено принципи формування, види та економічні наслідки утворення таких кластерів; наведено характеристику організаційного та інфраструктурного забезпечення процесів формування та розвитку транскордонних кластерних структур.

В межах другого розділу «Аналізування та оцінювання чинників і механізмів формування та розвитку транскордонних кластерів» (с. 82–132) класифіковано фактори, які впливають на процеси формування та розвитку транскордонних кластерних структур, та проведено групування механізмів перебігу цих процесів; здійснено аналізування та оцінювання чинників утворення та розвитку транскордонних кластерів; проаналізовано та оцінено вітчизняний та зарубіжний досвід функціонування механізмів формування та розвитку транскордонних кластерів.

У третьому розділі «Удосконалення процесів формування та розвитку транскордонних кластерів» (с. 133–194) запропоновано метод обґрунтування

доцільності утворення та розвитку транскордонних кластерів; розроблено модель взаємовідносин між учасниками транскордонного кластеру на засадах розподілу між ними величини економічного ефекту, отриманого завдяки входженню до складу цього кластеру; запропоновано механізм управління ризиком господарської діяльності у процесі утворення та розвитку транскордонних кластерів; встановлено напрями підвищення компетенцій працівників підприємств у сфері утворення та розвитку транскордонних кластерів.

В межах усіх розділів і підрозділів дисертації простежується логічно послідовне та обґрунтоване виконання поставленого теоретико-практичного завдання, що орієнтоване на дослідження теоретичних основ і розроблення методичних підходів до формування та розвитку транскордонних кластерів. Таким чином, можна зробити висновок про те, що дисертація є завершеною науково-дослідною роботою із логічно зв'язною, цілісною композицією, науковим стилістичним наповненням та авторською манерою викладення матеріалу.

НАУКОВА НОВИЗНА РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕННЯ

Ознайомлення зі змістом дисертації та автореферату дало змогу виокремити елементи наукової новизни у сформульованих автором положеннях дисертаційної роботи, серед яких найбільший науковий інтерес становить таке:

- вперше розроблено метод, за допомогою якого можна оцінювати економічну доцільність та ефективність формування транскордонного кластеру за критерієм отримання кожним з його учасників додатної різниці між приростом капіталізованого прибутку та додатковими інвестиційними витратами, що пов'язані із входженням у транскордонний кластер;

- удосконалено інструментарій оцінювання організаційно-функціональних механізмів формування та розвитку транскордонних кластерів, що містить матриці аналізування наслідків утворення та розвитку транскордонного кластеру, серед яких основними є такі три матриці: змін основних параметрів господарської діяльності підприємств внаслідок їх входження до складу транскордонного кластеру; впливу зміни кожного з цих

параметрів на надприбуток відповідного учасника кластеру; впливу входження до складу кластеру кожного з його учасників на надприбуток інших його учасників;

- враховуючи запропонований критерій розподілу між підприємствами – учасниками транскордонного кластеру величини економічного ефекту від їх входження до складу цього кластеру, побудовано модель взаємовідносин між покупцем та продавцем продукції, які є учасниками транскордонного кластеру, на засадах розподілу отриманого економічного ефекту;

- сформовано механізм управління економічним ризиком на засадах утворення та розвитку транскордонних кластерів, що передбачає прогнозування зміни норми прибутковості інвестицій;

- розвинуто поняття транскордонного кластеру, а також класифікацію транскордонних кластерів;

- розвинуто підходи до групування чинників формування та розвитку транскордонних кластерів, зокрема, шляхом виділення п'яти їх груп: економіко-географічних факторів; наявності потреби зацікавлених осіб в отриманні величини певного ефекту; наявності засобів, за допомогою яких формування та розвиток транскордонних кластерів можуть забезпечити отримання певних ефектів; організаційного та інфраструктурного забезпечення процесів формування та розвитку транскордонних кластерів; методологічного та нормативно-правового забезпечення цих процесів.

ПРАКТИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕННЯ

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що певні наукові положення дисертаційної роботи доведені до рівня конкретних пропозицій та методичних рекомендацій щодо формування та розвитку транскордонних кластерів, аналізування та оцінювання чинників формування та розвитку транскордонних кластерів; управління ризиком господарської діяльності та підвищення компетенцій працівників підприємств транскордонних кластерів та ін.

Теоретичні висновки, науково-практичні рекомендації та інші результати наукових досліджень, викладені у дисертації, безпосередньо використали такі діючі підприємства: ТзОВ «Завод Електронпобутприлад» (акт про впровадження від 05.11.2020 р.), ПП «Галенерго» (довідка № 329 від 08.12.2020 р.), ТзОВ «Пам'ять» (довідка № 25-03/3 від 10.12.2020 р.), ПП «Автотехнобудсервіс» (довідка № 31/2-16 від 11.12.2019 р.), ТзОВ «ВАМИР-ГАЛ» (довідка № 1102-02 від 03.12.2019 р.), ТзОВ «Моршинська Дубрава» (довідка № 10-01-02 від 14.10.2019 р.), ТзОВ фірма «Селена» (довідка № 1604/1 від 16.04.2019 р.), ПП «Арігал» (довідка № 117/1-02 від 21.03.2018 р.).

Ключові теоретико-методичні положення та практичні рекомендації були впроваджені у навчальний процес Національного університету «Львівська політехніка» під час викладання дисциплін: «Соціально-економічна політика ресурсозбереження», «Соціально-економічний розвиток регіону» та «Управління потенціалом підприємства».

ПОВНОТА ВІДОБРАЖЕННЯ НАУКОВИХ ПОЛОЖЕНЬ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ В ОПУБЛІКОВАНИХ АВТОРОМ ПРАЦЯХ

Теоретико-прикладні положення, висновки та рекомендації дисертаційної роботи, що містять визначені елементи наукової новизни, повною мірою знайшли відображення у 31 науковій праці: 3 статті у наукових фахових виданнях України, 1 стаття у періодичному виданні іншої держави, яке включене до міжнародних наукометричних баз, 27 тез доповідей на всеукраїнських та міжнародних науково-практичних конференціях, науковому симпозиумі, семінарі та форумі (у тому числі 4 – у виданнях, які включені до міжнародних наукометричних баз). Загальний обсяг опублікованих праць – 5,47 друк. арк., з яких особисто автору належить 4,25 друк. арк.

ДИСКУСІЙНІ ПОЛОЖЕННЯ ТА ЗАУВАЖЕННЯ ДО ДИСЕРТАЦІЇ

Щодо зауважень та положень дискусійного характеру, то можна вказати на таке:

1. Видається дискусійним поділ механізмів формування транскордонних кластерів за способом їх утворення на гомогенні, гетерогенні та змішані (с. 95 роботи), оскільки гетерогенні механізми є одночасно і змішаними.

2. Аналізуючи та оцінюючи на с. 99-103 роботи чинники формування та розвитку транскордонних кластерів, доцільно було б врахувати наявність відмінностей між законодавством України та законодавством сусідніх з нею країн.

3. Варто було б з'ясувати причини невдач з реалізацією окремих з наведених у табл. 2.14 на с. 115-117 ініціатив щодо утворення транскордонних кластерів за участю суб'єктів з України.

4. У табл. 2.15 (с. 121-123) автором виконано достатньо всебічне оцінювання зарубіжних механізмів формування та розвитку транскордонних кластерів за їх приналежністю до певних груп цих механізмів. Проте, слід було б здійснити таке оцінювання і стосовно діючих транскордонних кластерів за участю суб'єктів з України.

5. Слід було б представити математичні вирази для розрахунку показників, поданих у табл. 3.5 на с. 178; дисертантка подає лише словесний їх опис.

6. Розгляд на с. 179-181 методологічних засад групування та оцінювання рівня компетенцій працівників підприємств у питаннях формування та розвитку транскордонних кластерів доцільно було б доповнити механізмом організування набуття цих компетенцій.

Загалом, вищезазначені зауваження жодним чином не применшують наукової та практичної цінності результатів дослідження і не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи.

ВІДПОВІДНІСТЬ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ ВИМОГАМ МОН УКРАЇНИ

Дисертація Мицишин О.Л. є завершеною науково-дослідною роботою, що виконана самостійно автором на високому науково-теоретичному рівні. Дисертація написана українською мовою та оформлена відповідно до положень, норм і правил МОН України.

ЗАГАЛЬНИЙ ВИСНОВОК ПРО ДИСЕРТАЦІЙНУ РОБОТУ

Здійснений аналіз рукопису дисертаційної роботи Мищишин О.Л. дає змогу зробити висновок, що за своїм змістом, теоретичним наповненням і практичною цінністю це дослідження є завершеною кваліфікаційною працею, у якій представлено відносно нові та релевантні науково обґрунтовані результати.

Таким чином, дисертаційна робота «Формування та розвиток транскордонних кластерів» відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації», а також «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 р. № 167. Автор дисертації – Мищишин Ольга Львівна заслуговує на присудження їй наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 05 – соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 051 – економіка.

Офіційний опонент:

професор кафедри менеджменту
Львівського національного університету
імені Івана Франка,
доктор економічних наук, професор

З.В. Юринець

Підпис Юринець З.В. ЗАСВІДЧУЮ:
Учений секретар Вченої ради
Львівського національного університету
імені Івана Франка

О.С. Грабовецька